

بررسی ارتباط کارکرد خانواده، سبک دل‌بستگی و سبک‌های تربیتی والدین با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان

مهدی خانجانی^{۱*}، فرشته قنبری^۲، ابراهیم نعیمی^۳

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۶

تاریخ دریافت: ۹۶/۸/۱۵

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی ارتباط کارکرد خانواده، سبک‌های دل‌بستگی و سبک‌های تربیتی والدین با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان می‌باشد. پژوهش حاضر از نوع توصیفی و روش مطالعه همبستگی بود. از میان جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان دختر ۱۲ تا ۱۸ سال منطقه پنج تهران در نیم سال دوم تحصیلی ۱۳۹۵-۹۶، نمونه‌ای به تعداد ۳۳۸ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب گردید و با پرسشنامه‌های دل‌بستگی بزرگ‌سالان کولیتز و رید، پرسشنامه‌ی سبک‌های تربیتی فرزند پروری شیفر، آزمون اعتیاد به اینترنت و ابزار سنجش خانواده مورد ارزیابی قرار گرفتند، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS-۲۲ و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی شامل همبستگی و رگرسیون هم‌زمان استفاده گردید. نتایج تجزیه تحلیل داده‌ها نشان داد که سبک‌های دل‌بستگی‌دل‌بستگی دوسوگرا و دل‌بستگی اجتنابی، سبک‌های فرزند پروری سلطه‌گر و بی‌توجه و مؤلفه مشارکت عاطفی به صورت مثبت و معناداری اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کنند و همچنین سبک فرزند پروری مقتدر و مؤلفه‌های کارکرد خانواده شامل کنترل

۱. * استادیار گروه روانشناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی (نویسنده مسئول).

khanjani.mahdi@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد واحد الکترونیکی.

fereshteh.ghanbari@gmail.com

۳. استادیار گروه مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی. naeimi@atu.ac.ir

و کارکرد عمومی به صورت منفی و معناداری اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کنند. پیشنهاد می‌شود از نتایج پژوهش حاضر در طراحی برنامه‌های درمانی آموزشی اعتیاد به اینترنت نوجوانان استفاده گردد.

کلیدواژه‌ها: اعتیاد به اینترنت، سبک‌دل‌بستگی، سبک‌های تربیتی والدین، کارکرد خانواده، نوجوانان.

مقدمه

اینترنت به‌عنوان ابزاری که ردپای آن در جای‌جای زندگی ما دیده می‌شود، به جزئی جدایی‌ناپذیر از زندگی بشر بدل شده است. همانند سایر تکنولوژی‌ها، این تکنولوژی نیز از سوءاستفاده و یا استفاده‌ی ناصحیح مصون نیست (نظیر، آمیچای هامبرگر و بن آرتزی^۱، ۲۰۱۱) استفاده از این ابزارها به‌مرورزمان می‌تواند وابستگی و اعتیاد به اینترنت را در پی داشته باشد و حتی سبب تشدید این اختلال‌هایی مانند اضطراب و افسردگی شود (کو، ین، ین، چن و چن^۲، ۲۰۱۲).

مطالعات انجام گرفته در حوزه‌ی استفاده از اینترنت و تأثیرات روان‌شناختی مثبت و منفی آن نتایج متفاوتی را نشان می‌دهد. از جمله تأثیرات روان‌شناختی منفی و مخرب آن می‌توان به افسردگی، بازداری اجتماعی و سطوح پایین‌تر تفاهم و دوست‌داشتنی بودن و رابطه‌ی مثبت آن با احساس تنهایی (بورنی، بیلیکس، بلایری و لاروی^۳، ۲۰۱۵) اشاره کرد که این موارد با عواطف منفی و کاهش رضایت از زندگی همراه هستند (خانجانی، ۱۳۹۶)؛ اما یکی از آسیب‌های این ابزار، اعتیاد به اینترنت می‌باشد (یانگ^۴، ۲۰۱۱). اعتیاد به اینترنت^۵ را خواسته‌ای غیرقابل کنترل برای استفاده‌ی افراطی از اینترنت تعریف می‌کنند که با بی‌ارزش شمردن زمان‌های سپری شده بدون اینترنت، عصبانیت و پرخاشگری شدید در موارد محرومیت از آن و تخریب پیش‌رونده‌ی زندگی خانوادگی و اجتماعی فرد توأم است. شیوع

-
۱. Amichai-Hamburger & Hayat
  ۲. Ko, Yen, Yen, Chen & Chen
  ۳. Burnay, Billieux, Blairy & Larøi
  ۴. Young
  ۵. addiction to Internet

این اختلال هم در فرهنگ‌های غربی و هم در فرهنگ‌های شرقی از ۰/۱ تا ۰/۳۶ گزارش شده است (کو و همکاران، ۲۰۱۲).

عوامل زمینه‌ساز اعتیاد به اینترنت را می‌توان در سطح فرد، خانواده و جامعه مطرح نمود، همچنین این پدیده در بین گروه‌های مختلف سنی وجود دارد، نوجوانان در این بین آسیب‌های بیشتر را در مقایسه با سایر گروه‌های سنی متحمل می‌شوند، چراکه با مشکلاتی در حوزه تحصیل و ورود به بازار کار و اشتغال را برای این افراد به وجود می‌آورد (فلوروس و سیموس^۱، ۲۰۱۳).

در حوزه خانواده، از عواملی که در اعتیاد به اینترنت می‌تواند به ایفای نقش پردازد، سبک‌های تربیتی والدین^۲ می‌باشد. والدین اولین کسانی هستند که با کودک ارتباط برقرار می‌کنند و تأثیرگذارترین برخوردها و تعاملات را در شکل‌گیری ساختار زندگی آینده‌ی کودک دارند، اندیشمندان دریافته‌اند که ادراک کودکان از این نوع تعاملات بسیار مهم‌تر از تجربه‌ی عملی چنین تعاملاتی است (چو، چو و چن^۳، ۲۰۱۶). بر اساس الگوی بامریند و شیفر، دو محور اساسی در رفتار و تعاملات والدین در ارتباط با فرزندان وجود دارد: محبت و کنترل، از ترکیب این دو بعد، چهار سبک مختلف فرزند پروری مقتدرانه، مستبدانه، سهل‌گیر و کناره‌گیر (بی‌توجه) ایجاد می‌شود که سه سبک اخیر شیوه‌های فرزند پروری ناکارآمد محسوب می‌شود (گنتری، ۱۳۹۰). شیوه‌های فرزند پروری، روش‌هایی است که والدین برای تربیت فرزندان خود به کار می‌گیرند و بیانگر نگرش‌ها و رفتارهایی است که آن‌ها نسبت به فرزندان خود دارند (لین و وایلی^۴، ۲۰۱۷). والدین دارای شیوه مستبدانه پر توقع بوده، پذیرای نیازهای فرزندان خود نبوده، دارای پیام‌های کلامی و فاقد محتوای عاطفی، کمتر حمایت‌پذیر، کمتر از تقویت‌کننده‌ها استفاده کرده و دارای روش تنبیه و زور برای کنترل فرزندان هستند. والدین دارای شیوه سهل‌گیرانه، کنترل‌اندک داشته، دارای نگرش متضاد در ارتباط

۱. Floros & Siomos

۲. Parenting styles

۳. Chou, Chou & Chen

۴. Lin & Wiley

با انضباط فرزندان، تسلیم در مقابل خواسته‌های فرزندان و دارای استقلال رأی کمتر هستند. فرزندان پرورش‌یافته‌ی این شیوه، به هنگام مواجهه با مشکلات تمایل به واپس روی دارند، تکانش و پرخاشگر می‌باشند. والدین دارای شیوه مقتدرانه، انتقاد دهنده واقعیت بوده، دارای استدلال منطقی هستند، تاب مقاومت در برابر خواسته‌های نامعقول و عصبانیت‌های فرزندان دارند، در ابراز محبت و استفاده به موقع از تقویت‌کننده‌ها مهارت دارند و از علایق و ویژگی‌های فرزندان خود اطلاع دقیق دارند (بارلکا، گراهام و دلوا^۱، ۲۰۱۷). اوزگار^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان سبک‌های فرزند پروری و اعتیاد به اینترنت که ۱۲۳۸ نوجوان ترکیه‌ای انجام داد مشخص نمود که سبک فرزند پروری مسامحه و مستبدانه ارتباط معناداری با اعتیاد به اینترنت این نوجوانان داشته و نوجوانان با سبک فرزند پروری بی‌اعتنا بیشترین میزان اعتیاد به اینترنت را گزارش نمودند.

از دیگر عوامل مهم در اعتیاد به اینترنت، خانواده و عوامل مرتبط با آن می‌باشد، یکی از عوامل مهم مرتبط با خانواده کارکرد خانواده^۳ می‌باشد، کارکرد خانواده از نظر رویکرد ساختاری، هر خانواده یک ساختار دارد این ساختار زمانی که خانواده در شرایط واقعی قرار داشته باشد شناخته می‌شود (لئو، فانگ، یان، زهو، یان^۴ و همکاران، ۲۰۱۵). این عقیده که کارکرد خانواده نقش مهمی در شروع و تشدید اعتیاد به اینترنت در نوجوانان دارد، منابع پژوهش‌های قابل ملاحظه‌ای بوده است و چنانچه گونوگ و دوغان^۵ (۲۰۱۳) اشاره می‌کنند، اعتیاد به اینترنت صرفاً مشکل بک فرد نیست، بلکه مشکلی است که خانواده مسئول آن است و این مشکل به واسطه پیامدهای بدکارکردی خانواده می‌تواند ایجاد شود. ایمانی و شیرالی نیا (۱۳۹۵) نیز در پژوهشی تحت عنوان نقش کارکرد و فرآیند خانواده در اعتیاد به اینترنت نوجوانان نشان دادند که عملکرد کلی، ارتباط، پاسخ‌دهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل

---

۱. Burlak, Graham & Delva

۲. Özgür

۳. Family function

۴. Liu, Fang, Yan, Zhou, Yuan

۵. Gunuc, Dogan

رفتاری با اعتیاد به اینترنت همبستگی مثبت نیرومند و خیلی بالا و نقش‌ها با این متغیر همبستگی ضعیف معناداری دارد.

همچنین می‌توان بیان نمود که در ارتباط با اعتیاد به اینترنت، سبک‌های دل‌بستگی^۱ نیز از جمله عوامل مؤثر می‌باشد (سنورمانسی، سنورمانسی، گاکلو و کوکان^۲، ۲۰۱۴). به عقیده بالبی روانکاو انگلیسی، بسیاری از اشکال روان‌آزردگی‌ها و اختلال‌های شخصیت نتیجه‌ی محرومیت کودک از مراقبت مادرانه و یا عدم ثبات رابطه‌ی کودک با چهره‌ی دل‌بستگی است او به‌وضوح پیش‌بینی کرده است که مختل شدن رابطه‌ی دل‌بستگی با ایجاد اضطراب منتشر و بی‌اعتمادی در کودک منجر به اختلالات روان‌شناختی خواهد شد (بالبی^۳، ۱۹۹۶). سبک‌های دل‌بستگی می‌تواند منجر به طرز رفتار، افکار و هیجانات خاصی در افراد شود که در صورت بدکارکردی با اختلالات شخصیت نیز مرتبط هستند (سهرابی، دارابی، راستگو، جلالوند، اعظمی، ۱۳۹۵؛ هادی، اسکندری، سهرابی، معتمدی، ۱۳۹۵)، می‌توان انتظار داشت که سبک‌های دل‌بستگی مانند سبک دل‌بستگی اجتنابی از سطوح بالای اضطراب و افسردگی برخوردار است، این افراد از کیفیت زندگی پایین و سلامت روان نامطلوبی برخوردارند (کناک، گیگلر، برسزکی و میکلوسی^۴، ۲۰۱۶). اینترنت می‌تواند به عنوان یک نوع مکانیزم تنظیم هیجان و مقابله با مشکلات روان‌شناختی این افراد مورداستفاده قرار گیرد، چراکه اینترنت می‌تواند به برقراری یک رابطه طولانی، پر کردن اوقات فراغت، عدم رویارویی واقعی با افراد و موقعیت‌های اجتماعی محسوب شود (ادینبرگ، دیبا و اسپجات^۵، ۲۰۱۷). مغنی‌زاده و نجار (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های دل‌بستگی با اعتیاد به اینترنت نشان دادند که به‌طور کلی سبک‌های دل‌بستگی قادر به پیش‌بینی اعتیاد به

۱. Attachment Style

۲. Senormanci, Senormanci, Guclu & Konkan

۳. Bowlby

۴. Konok, Gigler, Bereczky & Miklósi

۵. Eichenberg, Dyba & Schott

اینترنت هستند و سبک‌های ایمن و اجتنابی در جهت مستقیم و سبک دوسوگرا در جهت معکوس، قادر به پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت دانشجویان می‌باشند.

برای بسیاری از افراد اینترنت جزء جدایی‌ناپذیر زندگی روزمره شده است و به نظر هیچ قسمتی از زندگی باقی نمانده که از این تکنولوژی تأثیر نپذیرفته باشد. لذا فراگیری استفاده از اینترنت روانشناسان را بر آن داشته است تا این پدیده را کانون توجه خود قرار دهند. بسیاری از این پژوهش‌ها در کشورهای آسیایی انجام گرفته است، جایی که به نظر می‌رسد اعتیاد به اینترنت یکی از مسائل جدی به شمار می‌رود (مانتاگ، جروکیویز و روتر^۱، ۲۰۱۰). در همین رابطه پژوهش‌هایی در کشور صورت پذیرفته است. برای نمونه، تبریزی، هویدا و نمونه (۱۳۸۹) در تحقیقی روی جمعیت جوان گزارش نموده‌اند که ۲۹ درصد از کاربران به اینترنت اعتیاد داشته‌اند. اعتیاد به اینترنت در نوجوانان با پیامدهای منفی مانند اعتیادهای رفتاری، عملکرد تحصیلی ضعیف و اضطراب امتحان (کیامرثی و آریاپوران، ۱۳۹۴؛ جان و چوی^۲، ۲۰۱۵)، ویژگی شخصیتی روان رنج‌خویی، افسردگی، مشکلات خواب، اضطراب، کاهش فعالیت‌های بدنی و مشکلات جسمی (کاکاوند، نیک اختر، سرداری‌پور، ۱۳۹۶؛ زاهو، زانگ، بی، وو، وانگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۷) همراه است. با توجه به این که تکنولوژی‌ها و ابزارهای مرتبط با اینترنت در کشور ما تا حدودی نوظهور به حساب می‌آیند، آگاهی از مزایا و معایب این تکنولوژی‌ها می‌تواند در استفاده‌ی بهتر و پیش‌گیری از پیامدهای استفاده‌ی ناصحیح از این رسانه نقش مهمی داشته باشد. مطالب مطرح شده نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت می‌تواند تمامی سطوح زندگی فرد را تحت تأثیر منفی قرار دهد، این موضوع در قشر نوجوانان به دلیل سن بلوغ و همچنین نقش مهم این دوره در پیشرفت تحصیلی اهمیت دوچندان پیدا می‌کند، از طرفی نیز همان‌گونه که ذکر شد عوامل مختلفی در ارتباط با اعتیاد به اینترنت هستند که می‌توانند نقش تداوم‌دهنده و تشدیدکننده داشته باشند، مسلماً برای طراحی برنامه‌های آموزشی و درمانی، ابتدا شناخت عوامل مؤثر و مرتبط در اعتیاد به اینترنت

۱. Montag, Jurkiewicz & Reuter

۲. Jun & Choi

۳. Zhao, Zhang, Bi, Wu, Wang

ضروری می‌باشد. با توجه به مطالب مطرح شده و ارتباط بین عوامل خانوادگی و اعتیاد به اینترنت نوجوانان که می‌تواند منجر به پیامدهای منفی بر خانواده و نوجوانان گردد، گروه‌های سنی دانشجویان و بزرگسالان در مقایسه با نوجوانان بیشتر مورد بررسی علمی قرار گرفته‌اند در حالی که نوجوانان استفاده بیشتری آر اینترنت را دارا هستند. لذا نمونه مورد بررسی این پژوهش نوجوانان انتخاب شدند. با توجه به مطالب مطرح شده پژوهش حاضر قصد دارد که به بررسی ارتباط سه مورد از مهم‌ترین متغیرهای شکل گرفته در خانواده از جمله کارکرد خانواده، سبک دل‌بستگی و سبک‌های تربیتی والدین با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان پردازد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و روش مطالعه همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانش آموزان دختر ۱۲ تا ۱۸ سال منطقه پنج تهران در نیم سال دوم تحصیلی ۱۳۹۵-۹۶ به تعداد ۲۶۸۸ نفر تشکیل می‌دهند (آمار سازمان آموزش و پرورش منطقه پنج تهران در نیمه دوم سال ۱۳۹۵). از این میان جامعه آماری پژوهش حاضر، حجم نمونه با توجه به جدول مورگان ۳۳۸ نفر در نظر گرفته شده است که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بدین صورت انتخاب شد در مرحله اول از بین ۱۲۰ مدرسه، ۳۴ مدرسه انتخاب شد، در مرحله دوم از هر مدرسه منتخب یک کلاس به‌طور تصادفی انتخاب گردید و در مرحله سوم بعد از انتخاب کلاس، آزمودنی‌های پژوهش به‌طور تصادفی انتخاب گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری (SPSS-۲۲) و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی شامل همبستگی و رگرسیون هم‌زمان استفاده گردید.

ابزارهای پژوهش

مقیاس دل‌بستگی بزرگسالان کولینز و رید (۱۹۹۶): این پرسشنامه در سال ۱۹۹۰ توسط کولینز و رید تهیه شد، مقیاس دارای ۱۸ عبارت است که پاسخ‌دهندگان در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای میزان موافقت یا مخالفت خود با هر یک از عبارات را بیان می‌کنند. هر یک از زیر مقیاس‌ها دارای ۶ عبارت است. سؤالات ۱، ۶، ۸، ۱۳، ۱۲، ۱۷ دل‌بستگی ایمن را می‌سنجند. سؤالات ۲، ۵، ۱۶، ۱۴، ۷، ۱۸ دل‌بستگی اجتنابی را مورد ارزیابی قرار

می دهد و سرانجام سؤالات ۳، ۴، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۵ دل بستگی دو سوگرا/ اضطرابی را می سنجد. ضریب پایایی بازآزمایی این آزمون برای هر یک از سه زیر مقیاس نزدیکی، وابستگی و اضطراب به ترتیب، ۰/۶۸، ۰/۷۱ و ۰/۵۲ گزارش شده است. در ایران نیز میزان قابلیت اعتماد با استفاده از روش آزمون - آزمون مجدد به صورت همبستگی بین دو اجرا بر روی نمونه‌ای با حجم ۱۰۰ نفر آزمودنی با فاصله زمانی یک ماه از یکدیگر بیانگر آن بود که تفاوت بین دو اجرای مقیاس‌های A، D و C در RASS معنادار نبوده است و این آزمون در سطح ۹۵٪ قابل اعتماد است (حمیدی، ۲۰۰۸).

پرسشنامه‌ی سبک‌های تربیتی فرزند پروری شیفر: این پرسشنامه‌ی ۷۷ سؤالی توسط نقاشیان (۱۳۵۸) و بر اساس کار شیفر (۱۹۶۵) تدوین شده و علاوه بر سنجش محبت و کنترل والدین بر اساس ادراک فرزندان، محیط عاطفی خانواده (گرمی و سردی روابط خانوادگی) را نیز، ارزیابی می کند. ترکیب این دو بعد بر اساس نمرات میانگین، چهار سبک فرزند پروری مقتدرانه (محبت بالا - کنترل بالا)، مستبدانه (محبت پایین - کنترل بالا)، سهلگیرانه (محبت بالا - کنترل کم) و کناره گیر یا بی توجه (محبت کم - کنترل کم) را به وجود می آورد. نمره گذاری آزمون بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بوده و نمرات بالاتر در هر بعد نشان دهنده‌ی محبت و کنترل بیشتر است (حسینچاری، دلاورپور و دهقانی، ۱۳۸۶) پایایی این پرسشنامه با روش همسانی درونی در کار شیفر ۰/۸۳ و در کار نقاشیان ۰/۸۷ گزارش شده است (زاده محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۸).

آزمون اعتیاد به اینترنت: این آزمون که بر اساس کارهای یانگ (۱۹۹۸) طراحی شده است شامل ۲۰ گویه بوده که در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از "به ندرت" تا "همیشه" نمره گذاری می شود. هرچه نمره بیشتر باشد سطح اعتیاد به اینترنت بالاتر است به گونه‌ای که: ۰-۳۰ دامنه‌ی طبیعی، ۳۱-۴۹ اعتیاد خفیف، ۵۰-۷۹ اعتیاد متوسط و ۸۰-۱۰۰ اعتیاد شدید را نشان می دهد، یانگ (۲۰۱۱) در مرور نقادانه‌ی مقیاس‌های سنجش اعتیاد به اینترنت بیان

می‌دارند که این مقیاس از ویژگی‌های روان‌سنجی بالایی برخوردار بوده و پایایی باز آزمایی آن را مناسب (بین $r=0/73$ و $r=0/88$) گزارش نموده و همسانی درونی آن را نیز رضایت‌بخش دانسته‌اند. در ایران علوی، جنتی‌فرد، اسلامی و رضاپور (۱۳۹۰) در بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس در کاربران دانشجو این گونه گزارش نمودند: روایی هم‌زمان ($r=0/78$ ، $r=0/81$)، روایی افتراقی ($r=0/62$) و آلفای کرونباخ ($\alpha=0/7$) پایایی به روش دو نیمه‌سازی ($r=0/64$) و پایایی به روش باز آزمایی ($r=0/47$).

ابزار سنجش خانواده (FAD): ابزار سنجش خانواده بر اساس الگوی مک مستر در سال ۱۹۸۳ توسط اپشتاین، بالدوین و بیشاب تدوین شده و دارای ۶۰ سؤال و هفت بعد تحت عنوان حل مسئله، ارتباط، نقش‌ها، پاسخ‌دهی عاطفی، آمیختگی (مشارکت عاطفی)، کنترل رفتار و کارکرد عمومی است که کارکرد خانواده را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. یوسفی (۱۳۹۱) در پژوهش خود با روش تحلیل عاملی، هفت عامل شیوه سنجش خانوادگی مک‌مسترا نشان داد و با تحلیل عامل تائیدی آنها برازش نمود. ضرایب پایایی همسانی درونی از جمله آلفای کرونباخ و تصنیف برای ۶۰ ماده و هفت عامل (به ترتیب با مقدار $0/83$ و $0/82$) رضایت‌بخش بودند. همچنین، ضرایب روایی همگرا و واگرا شیوهی سنجش خانوادگی مک‌مستر با پرسشنامه الگوهای ارتباطی پرسشنامه کانون مهار خرد مقیاس‌های واکنش عاطفی و امتزاج با دیگران به ترتیب $0/46$ ، $0/41$ ، $0/0$ ، $0/43$ به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

میانگین سنی آزمودنی‌ها $16/54$ سال با انحراف معیار $4/54$ سال بود، $0/18$ از والدین دارای تحصیلات دیپلم به پایین‌تر، $0/57$ دارای تحصیلات دیپلم، $0/13$ دارای تحصیلات کارشناسی و $0/12$ نیز دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر بودند. همچنین از لحاظ زندگی با والد و وضعیت طلاق والدین نیز، $0/78$ از آزمودنی‌ها کنار هر دو والد زندگی می‌کردند و $0/22$ نیز کنار یکی از والدین خود زندگی می‌کردند؛ که این نسبت در وضعیت

طلاق والدین (۰/۷۸) زندگی مشترک و ۰/۲۲ طلاق گرفته) نیز وجود داشت. در جدول ۱ نتایج توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱: نیز میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	متغیر	
۲۲/۰۸	۴۵/۷۸	۳۳۸	اعتیاد به اینترنت	اعتیاد به اینترنت
۵/۳۸	۱۴/۸۶	۳۳۸	سبک دل‌بستگی ایمن	
۴/۵۶	۱۴/۰۱	۳۳۸	سبک دل‌بستگی دو سوگرا	سبک دل‌بستگی
۶/۵۴	۱۵/۹۷	۳۳۸	سبک دل‌بستگی اجتنابی	
۱۱/۰۴	۳۷/۹۲	۳۳۸	مقتدر	سبک‌های تربیتی
۱۲/۳۹	۱۷۰۵۴۰	۳۳۸	سهل‌گیر	
۱۳/۰۸	۳۹/۳۴	۳۳۸	سلطه‌گر	
۱۰/۶۱	۳۸/۵۸	۳۳۸	بی‌توجه	فرزند پروری
۶/۴۶	۱۰/۱۶	۳۳۸	حل مسئله	
۳/۶۷	۱۶/۶۲	۳۳۸	ارتباط	کارکرد خانواده
۱۲/۴۱	۱۷/۳۷	۳۳۸	نقش‌ها	
۷/۵۴	۱۳/۷۳	۳۳۸	پاسخ‌دهی عاطفی	
۸/۵۴	۱۸/۱۶	۳۳۸	مشارکت عاطفی	
۷/۵۴	۱۷/۳۳	۳۳۸	کنترل رفتار	
۸/۵۴	۱۸/۲۶	۳۳۸	کارکرد عمومی	

در جدول ۲ نیز ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- اعتیاد به اینترنت	۱								
۲- سبک دل بستگی ایمن	-۰/۴۳۳ ^{°°}	۱							
۳- سبک دل بستگی دوسوگرا	۰/۴۳۷ ^{°°}	-۰/۴۷۱ ^{°°}	۱						
۴- سبک دل بستگی اجتنابی	۰/۲۸۸ ^{°°}	-۰/۲۵۰ ^{°°}	۰/۱۶۰ °	۱					
۵- مقتدر	-۰/۲۶۶ ^{°°}	۰/۳۲۲ ^{°°}	-۰/۱۸۰ ^{°°}	-۰/۱۴۰ ^{°°}	۱				
۶- سهل گیر	-۰/۰۲۷	-۰/۰۶۳	-۰/۰۴۲	۰/۰۰۱	-۰/۱۱۵ °	۱			
۷- سلطه گر	-۰/۱۲۰ °	-۰/۰۲۲	۰/۰۳۴	-۰/۰۷۸	-۰/۰۲۷	۰/۰۱۹	۱		
۸- بی توجه	۰/۱۴۰ °	۰/۰۶۶	-۰/۰۴۶	۰/۱۰۳	-۰/۱۴۰ °	۰/۰۸۴	۰/۰۲۴	۱	
۹- کارکرد خانواده	-۰/۲۵۲ ^{°°}	۰/۴۷۹ ^{°°}	-۰/۱۸۰ ^{°°}	-۰/۱۴۰ ^{°°}	۰/۱۷۰ ^{°°}	-۰/۱۷۶ ^{°°}	-۰/۰۹۰	-۰/۰۶۱	۱

همان گونه که در جدول ۲ مشاهده می شود، بین سبک دل بستگی دوسوگرا اجتنابی با اعتیاد به اینترنت ارتباط مثبت و بین سبک دل بستگی ایمن و کارکرد خانواده با اعتیاد به اینترنت ارتباط منفی معناداری وجود دارد. همان طور که مشاهده می شود بین سبک های تربیتی مقتدر و سلطه گر با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی معنادار و بین سبک تربیتی بی توجه با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت معناداری وجود دارد. جدول ۵ نتایج پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس ویژگی های کارکرد خانواده، سبک های دل بستگی و سبک های فرزند پروری را نشان می دهد.

جدول ۳: خلاصه مدل رابطه متغیرهای پیش‌بین و اعتیاد به اینترنت

R	R ^۲	تعدیل شده R ^۲
۰/۶۷	۰/۴۶	۰/۴۳

همان‌گونه که مشاهده می‌شود مقدار همبستگی مؤلفه‌های سبک دل‌بستگی، سبک فرزند پروری و کارکرد خانواده با اعتیاد به اینترنت ۰/۶۷ می‌باشد، این مؤلفه‌ها در مجموع، ۰/۴۶ از تغییرات اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کند. در جدول ۴ نتایج تحلیل واریانس مدل برای بررسی توانایی پیش‌بینی متغیر اعتیاد به اینترنت از روی مؤلفه‌های سبک دل‌بستگی، سبک فرزند پروری و کارکرد خانواده گزارش شده است.

جدول ۴: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای بررسی معناداری معادله رگرسیون

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	F	سطح معناداری
مقدار رگرسیون	۷۲۶۲۴/۱۱۷	۱۶	۴۷۲۶/۵۰۷	۱۷/۰۹۸	۰/۰۰۱
مقدار باقی‌مانده	۸۸۷۳۴/۵۴۶	۳۲۱	۲۷۶/۴۳۲		
کل	۱۶۴۳۵۸/۶۶۳	۳۳۷			

* = $P < 0.05$ ** = $P < 0.01$ *** = $P < 0.001$

طبق جدول ۴ میزان F معنادار می‌باشد و این بدان معنی است که مؤلفه‌های سبک دل‌بستگی، سبک فرزند پروری و کارکرد خانواده به‌عنوان متغیر پیش‌بین قابلیت پیش‌بینی معناداری دارند و نتایج رگرسیون و ضرایب رگرسیون قابل توجه و بررسی می‌باشد و معادله رگرسیون معنادار است. در جدول ۵ نیز ضرایب استاندارد و استاندارد نشده رگرسیون گزارش شده است.

جدول ۵: ضرایب تأثیر رگرسیون (سبک دل‌بستگی، سبک فرزند پروری و کارکرد خانواده) و متغیر ملاک (اعتیاد به اینترنت)

مدل	ضرایب استاندارد نشده	خطای استاندارد میانگین	Beta	t	سطح معناداری
عرض از مبدأ	۵۴/۹۲۴	۱۲/۷۰۷	-	۴/۳۳۲	۰/۰۰۱
دل‌بستگی ایمن	۰/۰۸۹	۰/۲۶۶	۰/۰۲۲	۰/۳۳۶	۰/۷۳۷
دل‌بستگی دوسوگرا	۰/۵۵۹	۰/۲۱۱	۰/۱۴۱	۲/۶۵۵	۰/۰۰۸
دل‌بستگی اجتنابی	۰/۷۷۲	۰/۲۳۹	۰/۱۸۱	۳/۲۲۳	۰/۰۰۱
مقتدر	-۰/۲۲۶	۰/۰۹۰	-۰/۱۱۳	-۲/۵۱۳	۰/۰۱۲
سهل‌گیر	-۰/۰۰۳	۰/۰۷۵	-۰/۰۰۱	-۰/۰۳۴	۰/۹۷۳
سلطه‌گر	-۰/۱۵۷	۰/۰۷۱	-۰/۰۹۳	-۲/۲۲۲	۰/۰۲۷
بی‌توجه	۰/۲۳۷	۰/۰۸۹	۰/۱۱۴	۲/۶۵۷	۰/۰۰۹
حل مسئله	-۰/۶۲۵	۰/۳۳۸	-۰/۰۸۷	-۱/۸۴۹	۰/۰۶۵
ارتباط	۰/۰۶۳	۰/۱۸۲	۰/۰۲۱	۰/۳۳۴	۰/۷۳۱
نقش	-۰/۰۷۴	۰/۱۵۳	-۰/۰۲۹	-۰/۴۸۶	۰/۶۲۷
پاسخ‌دهی عاطفی	۰/۰۲۸	۰/۲۲۴	۰/۰۰۶	۰/۱۲۵	۰/۹۰۰
مشارکت عاطفی	۰/۴۲۳	۰/۱۴۲	۰/۱۶۶	۲/۹۸۸	۰/۰۰۳
کنترل	-۰/۳۲۳	۰/۱۶۴	-۰/۱۰۳	-۱/۹۷۵	۰/۰۴۹
کارکرد عمومی	-۰/۴۳۱	۰/۱۳۲	-۰/۱۹۱	-۳/۲۶۰	۰/۰۰۱

* = $P < 0.05$ ** = $P < 0.01$ *** = $P < 0.001$

با توجه به نتایج جدول ۵، مقدار آماره t برای مؤلفه‌های دل‌بستگی دوسوگرا، دل‌بستگی اجتنابی و دل‌بستگی مقتدر و سبک‌های فرزند پروری سلطه‌گر و بی‌توجه و مؤلفه‌های کارکرد خانواده شامل مشارکت عاطفی، کنترل و کارکرد عمومی با سطح معناداری (۰/۰۵)

($\text{sig} = t$) می‌باشد و چون سطح معناداری محاسبه شده کوچک‌تر از $0/5$ می‌باشد لذا آماره t مؤلفه‌های استرس شلی شامل تقاضا، کنترل، حمایت مسئولین، نقش و تغییرات در سطح 99 درصد اطمینان معنادار می‌باشد. لذا می‌توان بیان نمود که سبک‌های دل‌بستگی دوسوگرا و دل‌بستگی اجتنابی، سبک‌های فرزند پروری سلطه‌گر و بی‌توجه و مؤلفه مشارکت عاطفی به صورت مثبت و معناداری اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کنند و همچنین سبک فرزند پروری مقتدر و مؤلفه‌های کارکرد خانواده شامل کنترل و کارکرد عمومی به صورت منفی و معناداری اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تجزیه تحلیل داده‌ها نشان داد که در بین متغیرهای کارکرد خانواده با اعتیاد به اینترنت ارتباط منفی وجود داشت. همچنین ویژگی‌های کارکرد عمومی، مشارکت عاطفی، حل مسئله و ارتباط، $0/37$ از واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین می‌کرد. این یافته همسو با مطالعات ایمانی و شیرالی‌نیا (۱۳۹۵)، خسروی و صحرايي (۱۳۹۰)، تسیتسکا، گریتسلیس، لویزو، جانیکان، فرسکو^۱ و همکاران (۲۰۱۱) و سنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) می‌باشد.

نتایج مربوط به رابطه کارکرد خانواده با اعتیاد به اینترنت نشان داد که حل مسئله، ارتباط، نقش‌ها، پاسخ‌دهی عاطفی و کارکرد عمومی با اعتیاد به اینترنت ارتباط منفی معناداری دارند که مؤلفه‌های ذکر شده در واقع مؤلفه‌های مثبت و مفید کارکرد خانواده هستند که به موازات افزایش این متغیرها، شاهد کاهش سطح اعتیاد به اینترنت بودیم، همچنین بین مؤلفه‌های مشارکت عاطفی و کنترل رفتار با اعتیاد به اینترنت ارتباط مثبتی وجود داشت، مؤلفه‌های مشارکت عاطفی و کنترل رفتار از مؤلفه‌های منفی و نامطلوب کارکرد خانواده هستند که اشاره به درهم آمیختگی، عدم استقلال، از بین رفتن مرزهای فردیت و عدم احترام به مرزهای و محدوده‌های شخصی می‌باشد که در صورت افزایش این مؤلفه، شاهد افزایش اعتیاد به اینترنت بودیم.

۱. Tsitsika, Critselis, Louizou, Janikian, Freskou

نتایج تجزیه تحلیل داده‌ها نشان داد که در بین سبک‌های تربیتی مقتدر و سلطه‌گر با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی معنادار و بین سبک تربیتی بی‌توجه با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت معناداری وجود دارد؛ و همچنین سبک‌های تربیتی مقتدر، بی‌توجه و سلطه‌گر ۰/۱۱ از واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین می‌کنند. این یافته‌ها همسو با مطالعات خسروی و صحرایی (۱۳۹۰)، سامانی و حسینی (۱۳۹۱)، اوزگار (۲۰۱۶) و چو، چو و چن^۱ (۲۰۱۶) می‌باشد. محیط خانه، نخستین و بادوام‌ترین عاملی است که در رشد شخصیت فرزندان تأثیر می‌گذارد و افراد خانواده نقش بسیار مؤثری را در آشنا کردن کودکان به زندگی جمعی و فرهنگی جامعه دارند. خانواده یکی از عوامل مؤثر در رفتار فرزندان می‌باشد. در یک خانواده، طرز ارتباط به نحوی است که محیط را برای تأمین احتیاجات اساسی فرزندان، چه در زمینه‌ی جسمی و چه در زمینه‌ی روانی و یا اجتماعی مساعد می‌سازد (خسروی و صحرایی، ۱۳۹۰). سبک‌های تربیتی یکی از سازه‌های جهانی است که بیانگر روابط عاطفی و نحوه‌ی ارتباط کلی والدین با فرزندان است و عاملی مهم برای رشد و یادگیری کودکان به شمار می‌آید (سامانی و حسینی، ۱۳۹۱). والدین سبک مقتدر با پاسخ‌دهی به‌موقع (لازم و کافی) به نیازهای فرزندان خود و اعمال قوانین مشخص و تعریف شده در محیط خانواده، ایجاد روابط گرم و صمیمانه و استفاده از شیوه‌های استدلالی، به رشد قدرت خودکنترلی، خودتنظیمی، عزت‌نفس و استقلال کودکان خود کمک کرده و این امر به نوبه خود باعث می‌شود که این کودکان بتوانند روی مدت‌زمان صرف شده برای اینترنت خود، نظارت، کنترل و مدیریت شخصی داشته و وابستگی کمتری به این بازی‌ها پیدا کرده و در نتیجه بتوانند برای انجام تکالیف و امور درسی و تحصیلی خود نیز برنامه‌ریزی کنند و بر آن نظارت و کنترل داشته باشند (طباطبائی راد، اکبری، ۱۳۹۵).

بین سبک‌های فرزند پروری، سبک بی‌توجه بیشترین تأثیر را در گرایش به اعتیاد به اینترنت دارد. همچنین برخی نتایج پژوهش‌های پیشین نشان داد که سبک‌های تربیتی بی‌توجه والدین، رابطه معنی‌داری با میزان استفاده دانش‌آموزان از اینترنت دارد؛

۱. Chou, Chou & Chen

به‌طوری‌که هرچقدر میزان سبک تربیتی بی‌توجه بیشتر باشد، استفاده از اینترنت در بین فرزندان نیز بیشتر خواهد بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که والدین بی‌توجه از نظر پذیرندگی و پاسخ‌دهندگی و از نظر درخواست و کنترل در سطح پایینی هستند. آن‌ها نسبت به رفتارهای فرزندان خود بسیار اغماض‌کننده و در رفتار آن‌ها کمتر کنترل دارند. این والدین از درگیری پرهیز کرده، تمایل به رقابت و صمیمیت دارند و دلشان نمی‌خواهد که از نظر فرزندان نمونه‌ای از اقتدار و استبداد باشند. همچنین این والدین در خانه قوانین خاصی ندارند و فرزندان آن‌ها ممکن است دچار مشکلات روانی و رفتاری شوند. زمانی که قوانین خاصی برای کنترل فرزندان وجود نداشته باشد، میزان رفتارهای ناپخته و نا به‌هنجار در فرزندان نیز افزایش می‌یابد؛ بنابراین بی‌توجهی و در دسترس بودن اینترنت، زمینه را برای استفاده بیش‌ازحد از این فناوری فراهم می‌کند. نبود کنترل کافی روی فرزند و متنوع بودن فضای مجازی با انواع سرگرمی‌ها و بازی‌های اینترنتی زمینه‌ساز اعتیاد به اینترنت می‌باشد. نتیجه این فرض از پژوهش نشان داد که هرچقدر میزان سبک تربیتی بی‌توجه بیشتر باشد، استفاده از اینترنت نیز در دانش‌آموزان بیشتر است (بورنستین و زولتینیک^۱، ۲۰۰۸). نتایج تجزیه تحلیل داده‌ها نشان داد که در بین سبک دل‌بستگی دوسوگرا و اجتنابی با اعتیاد به اینترنت ارتباط مثبت و بین سبک دل‌بستگی ایمن با اعتیاد به اینترنت ارتباط منفی معناداری وجود دارد و همچنین سبک‌های دل‌بستگی دوسوگرا، ایمن و اجتنابی، ۰/۲۸ از واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین می‌کنند. این یافته‌ها همسو با مطالعات مغنی‌زاده و نجار (۱۳۹۵)، توکلی، جمهوری و فرخی (۱۳۹۳)، خسروشاهی و نصرت‌آبادی (۱۳۹۰)، ادینبرگ، دیبا و اسپجات^۲ (۲۰۱۷) و سنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) می‌باشد.

در تبیین می‌توان گفت افراد واجد سبک دل‌بستگی ایمن، روابط صمیمی و بهتری را با دیگران برقرار می‌کنند، ارتباط بین فردی بهتری دارند، دارای اعتماد به خویشتن بالاتری‌اند

۱. Bornstein & Zlotnik

۲. Eichenberg, Dyba & Schott

و هنگامی که مانعی سر راه آن‌ها قرار می‌گیرد کمتر به سراغ رفتارهای اعتیادی می‌روند؛ اما افراد دارای سبک دل‌بستگی ناایمن به خاطر احساس ناایمنی، اضطراب و عدم اعتمادی که نسبت به خود یا دیگران دارند، هنگامی که در ایجاد و برقراری ارتباط با دیگران شکست می‌خورند، بیشتر انزوا و تنهایی را ترجیح می‌دهند و این امر باعث می‌شود که به اینترنت گرایش بیشتری داشته باشند (سنورمانسی و همکاران، ۲۰۱۴). مطابق نظریه خودشیفتگی کوهات (۱۹۹۲) معتادان افرادی‌اند که از تجربیات دردناک ناشی از سرخوردگی‌های شدید در ارتباط با مادر رنج می‌برند. بی‌توجهی مادر نسبت به نیازهای فرزند باعث می‌شود خودنظم دهی با موفقیت انجام نشود و ساختارهای روانی مرتبط با مهار درونی رفتار شکل نگیرند. در نتیجه این افراد به امور و اشیای بیرونی وابستگی پیدا می‌کنند و اعتیاد به اینترنت می‌تواند یکی از شیوه‌های جبران کمبودهای درونی آن‌ها محسوب شود. بر این اساس می‌توان از تجربیات آسیب‌زای دوران کودکی که مربوط به سرخوردگی‌های شدید در ارتباط با مادر است به‌عنوان یکی از سازوکارهای تأثیرگذار بر سبک دل‌بستگی برای تبیین این یافته سود جست. به‌این ترتیب بی‌توجهی بیشتر والدین به فرزندان خود، اعتیاد به اینترنت را می‌تواند توجیه کند. افراد با دل‌بستگی دوسوگرا نگران هستند که شرکایشان، در رابطه، آن‌ها را طرد و رها خواهند کرد، یا آن‌ها را در مورد عشق و مراقبت نالایق خواهند دید. افکار، احساسات و رفتار آن‌ها به تمرکز بر روی شریک رابطه‌شان متمایل است؛ به‌خصوص در مورد اینکه شریک آن‌ها در دسترس و پاسخگو است یا خیر. در مقابل، افراد با دل‌بستگی اجتنابی، با نزدیکی و دل‌بستگی احساس ناراحتی می‌کنند. آن‌ها در مورد دیگران و روابط به عقاید بدبینانه پناه می‌برند. آن‌ها به انکار اهمیت صمیمیت و وابستگی متقابل در روابط نزدیک تمایل دارند؛ و مدعی داشتن استقلال و اتکای به خود هستند (ریس، ۲۰۱۲).

این پژوهش نشان داد که عوامل مرتبط با خانواده نقش بسزایی در گرایش به اعتیاد به اینترنت نوجوانان دارد، در واقع می‌توان بیان نمود که خانواده‌هایی که دچار عملکرد مختل

و نامطلوب هستند به طرق مختلفی فرزند خود را به استفاده افراطی از اینترنت سوق می‌دهند، همچنین سبک‌های تربیتی که زیربنای اصلی و اساسی نحوه برخورد و رفتار با فرزندان می‌باشد را تشکیل می‌دهند، والدینی که کنترل کمی و یا زیادی بر فرزند خود دارند در واقع رفتار نامناسبی را ارائه می‌دهند و موجبات وابستگی بیش از حد فرزند به اینترنت به‌عنوان راهی برای اجتناب از رفتارهای نامطلوب والد و هیجانات منفی خود می‌شوند. همچنین سبک‌های دل‌بستگی نیز تأثیرگذار بودند، سبک‌های دل‌بستگی می‌توانند تأثیر زیادی در اعتیاد به اینترنت داشته باشند، سبک‌های دل‌بستگی از بدو تولد شکل گرفته و پایدار و بادوام می‌باشند، همین عامل باعث می‌شود تا در صورت بدکارکردی منجر به رفتارهای نامطلوب فرزندان مانند گرایش به اعتیاد اینترنت شوند. پیشنهاد می‌شود با توجه به نتایج پژوهش حاضر که در فرهنگ داخلی مورد بررسی قرار گرفته در طراحی برنامه‌های آموزشی، پیشگیری و درمانی اعتیاد به اینترنت، نتایج پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گیرد از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به محدودیت در بررسی سایر متغیرهای مربوط به فرد آزمودنی‌ها به دلیل تعداد زیاد سؤالات و خستگی آزمودنی‌ها و محدودیت در تعمیم دهی نتایج پژوهش به جنسیت پسر اشاره نمود که پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- ایمانی، مهدی. شیرالی نیا، خدیجه. (۱۳۹۴). نقش کارکرد و فرآیند خانواده در اعتیاد به اینترنت نوجوانان. مشاوره و روان‌درمانی خانواده. ۵ (۲): ۱۴۳-۱۶۵
- توکلی، نازلی. جمهری، فرهاد. فرخی، نورعلی. (۱۳۹۳). رابطه سبک‌های دل‌بستگی و ترس از ارزیابی منفی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان. فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۵ (۲): ۶۱-۷۷
- خانجانی، مهدی. (۱۳۹۶). اثربخشی روان‌درمانی مثبت‌نگر بر رضایت از زندگی، خوش‌بینی و عواطف مثبت در دانشجویان. مطالعات روانشناسی بالینی، ۷ (۲۷): ۱۳۷-۱۵۹.
- خسروشاهی، جعفر. نصرت‌آبادی، تورج. (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های دل‌بستگی، راهبردهای مقابله‌ای و سلامت روانی با اعتیاد به اینترنت. روانشناسی تحولی، ۸ (۳): ۱۷۷-۱۸۸.

- خسروی، زهره. صحرایی، علیزاده. (۱۳۹۰). رابطه اعتیاد به اینترنت با عملکرد خانواده و سلامت روان در دانش آموزان. مطالعات روان‌شناختی، ۸(۱۴): ۵۹-۸۳
- زاده محمدی، علی و احمدآبادی، زهره. (۱۳۸۸). بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان، راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در محیط خانواده. مجله خانواده پژوهی، ۵(۵): ۴۶۷-۴۸۵
- سامانی، سعید؛ و حسینی، مجید. (۱۳۹۱). ارتباط ابعاد کارکرد خانواده و خود تنظیمی فرزندان، فصلنامه خانواده پژوهی، ۸، ۳۱
- سهرابی، فرامرز. دارابی، افسانه. راستگو، ناهید. جلالوند، محمد. اعظمی، یوسف. (۱۳۹۵). نقش واسطه‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و افسردگی در دانشجویان. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی. ۷(۲۵): ۹۱-۱۱۰.
- طباطبائی راد، الهه السادات. اکبری، افضل. (۱۳۹۵). پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت و اضطراب اجتماعی بر اساس سبک‌های فرزند پروری در نوجوانان شهر سبزوار. مجله آموزش و سلامت جامعه. ۳(۴): ۵۲-۵۸
- علوی، سید سلمان. جنتی فرد، فرشته. اسلامی، مهدی. رضاپور، حسین. (۱۳۹۰). تعیین روایی و پایایی پرسشنامه تشخیصی اختلال اعتیاد به اینترنت در کاربران دانشجوی. مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان، ۱۳(۷): ۳۴-۳۸.
- کاکاوند، علیرضا. نیک اختر، شقایق. سرداری پور، مهران (۱۳۹۶). پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی و هراس اجتماعی. فصلنامه روانشناسی مدرسه، ۶(۱): ۹۸-۸۱
- کیامرثی، آذر. آریاپوران، سعید. (۱۳۹۴). شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه‌ی آن با تعلق ورزی و پرخاشگری در دانش آموزان. فصلنامه روانشناسی مدرسه، ۴(۳): ۶۷-۸۵
- گنتری، دوبل (۱۳۹۰). مدیریت خشم، راهنمای کاربردی برای همگان. ترجمه‌ی منصور بیرامی و پروانه علائی. تهران: نیک ملکی.
- مغنی زاده، زهرا. نجار، علی (۱۳۹۵). بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های دل‌بستگی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان. مجله اصول بهداشت روانی، ۱۸(۴): ۲۲۰-۲۲۶

هادی، سعیده. اسکندری، حسین. سهرابی، فرامرز. معتمدی، عبدالله. (۱۳۹۵). *مدل ساختاری پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس سبک‌های دل‌بستگی و متغیرهای میانجی خودکنترلی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه (در افراد دارای روابط فرازناشویی عاطفی)*. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی. ۷(۲۸): ۳۳-۶۰.

یوسفی، ناصر. (۱۳۹۱). *بررسی شاخص‌های روان‌سنجی مقیاس‌های شیوه‌سنجش خانوادگی مکمستر*. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۷(۳): ۳۴-۴۸.

- Amichai-Hamburger, Y. & Hayat, Z. (۲۰۱۱). *The impact of the Internet on the social lives of users: A representative sample from ۱۳ countries*. Computers in Human Behavior, ۲۷(۱), ۵۸۵-۵۸۹.
- Aron, A. & Aron, E. N. (۲۰۰۶). *Romantic relationships from the perspectives of the self-expansion model and attachment theory*. In M. Mikulincer & G. S. Goodman (Eds.), *Dynamics of romantic love: Attachment, caregiving, and sex* (pp. ۳۵۹-۳۸۲). New York: Guilford Press.
- Bornstein, M. H. & Zlotnik, D. (۲۰۰۸). *Parenting Styles and their Effects* A۲-Haith, Marshall M. In J. B. Benson (Ed.), *Encyclopedia of Infant and Early Childhood Development* (pp. ۴۹۶-۵۰۹). San Diego: Academic Press.
- Bowlby J. (۱۹۹۶) *Attachment and loss. Attachment. ۲th ed*. London: The Hogarth Press and institute of psychoanalysis.
- Burlaka, V. Graham-Bermann, S. A. & Delva, J. (۲۰۱۷). *Family factors and parenting in Ukraine*. Child Abuse & Neglect, ۷۲, ۱۵۴-۱۶۲. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.08.007>
- Burnay, J. Billieux, J. Blairy, S. & Larøi ,F. (۲۰۱۵). *Which psychological factors influence Internet addiction? Evidence through an integrative model*. Computers in Human Behavior, ۴۳(۰), ۲۸-۳۴.
- Chou, H.L. Chou, C. & Chen, C.H. (۲۰۱۶). *the moderating effects of parenting styles on the relation between the internet attitudes and internet behaviors of high-school students in Taiwan*. Computers & Education, ۹۴, ۲۰۴-۲۱۴. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2015.11.017>

- Eichenberg, C. Dyba, J. & Schott, M. (۲۰۱۷). [*Attachment Style, Motives for Use and Internet Addiction*]. *Psychiatr Prax*, ۴۴(۱), ۴۱-۴۶.
- Floros, G. & Siomos, K. (۲۰۱۳). *The relationship between optimal parenting, Internet addiction and motives for social networking in adolescence*. *Psychiatry Research*, ۲۰۹(۳), ۵۲۹-۵۳۴.
- Gunuc, S. Dogan, A. (۲۰۱۳). *The relationship between Turkish adolescents' Internet addiction, their perceived social support and family activities*. *Computer in Human Behavior*, ۲۹: ۲۱۹۷- ۲۲۰۷.
- Hamidy F. (۲۰۰۶) *the investigation of attachment style with marital satisfaction in married teacher students*]. *The quarterly of family research* ۲۰۰۶, ۹: ۵-۷.
- Jun, S. & Choi, E. (۲۰۱۵). *Academic stress and Internet addiction from general strain theory framework*. *Computers in Human Behavior*, ۴۹, ۲۸۲-۲۸۷.
- Ko, C.H. Yen, J.Y. Yen, C.F. Chen, C.S. & Chen, C.C. (۲۰۱۲). *The association between Internet addiction and psychiatric disorder: A review of the literature*. *European Psychiatry*, ۲۷(۱), ۱-۸.
- Konok, V. Gigler, D. Bereczky, B. M. & Miklósi, Á. (۲۰۱۶). *Humans' attachment to their mobile phones and its relationship with interpersonal attachment style*. *Computers in Human Behavior*, ۶۱, ۵۳۷-۵۴۷.
- Liu, Q.X. Fang, X.Y. Yan, N. Zhou, Z.K. Yuan, X.J. Lan, J. & Liu, C.Y. (۲۰۱۵). *Multi-family group therapy for adolescent Internet addiction: Exploring the underlying mechanisms*. *Addictive Behaviors*, ۴۲, ۱-۸.
- Lin, C.H. & Wiley, A. R. (۲۰۱۷). *The relationship of relative child care and parenting behaviors in fragile families*. *Children and Youth Services Review*, ۸۲, ۱۳۰-۱۳۸.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.09.022>
- Montag, C. Jurkiewicz, M. & Reuter, M. (۲۰۱۰). *Low self-directedness is a better predictor for problematic internet use than high neuroticism*. *Computers in Human Behavior*, ۲۶(۶), ۱۵۳۱-۱۵۳۵.

- Özgür, H. (۲۰۱۶). *The relationship between Internet parenting styles and Internet usage of children and adolescents*. Computers in Human Behavior, ۶۰, ۴۱۱-۴۲۴.
- Rees, C. (۲۰۱۲). *Children's attachments*. Paediatrics and Child Health, ۲۲(۵), ۱۸۶-۱۹۲. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paed.2011.10.001>
- Senormanci, O. Senormanci, G. Guclu, O. & Konkan, R. (۲۰۱۴). *Attachment and family functioning in patients with internet addiction*. Gen Hosp Psychiatry, ۳۶(۲), ۲۰۳-۲۰۷.
- Tsitsika, A. Critselis, E. Louizou, A. Janikian, M. Freskou, A. Marangou, E. et al. (۲۰۱۱). *Determinants of Internet addiction among adolescents: A case-control study*. The Scientific World Journal, ۱۱: ۸۶۶-۸۷۴
- Young, K. S. (۲۰۱۱). *Clinical Assessment of Internet-Addicted Clients*. In K. S. Young & C. N. d. Abreu (Eds.), *Internet Addiction, A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment* (pp. ۱۹-۳۴). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Zhao, F. Zhang, Z.H. Bi, L. Wu, X.S. Wang, W.J. Li, Y.F. & Sun, Y.H. (۲۰۱۷). *the association between life events and internet addiction among Chinese vocational school students: The mediating role of depression*. Computers in Human Behavior, ۷۰, ۳۰-۳۸.